

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 №1643)

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ
удосконалення та розвиток

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ДКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Державне управління: удосконалення та розвиток № 5, 2015

УДК 351: 338.242

Я. І. Цебро,

*к. е. н., доцент кафедри державного управління та педагогічного менеджменту,
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Y. I. Tsebro,

*Ph.D., assistant professor of public administration and educational management,
Sumy regional institute of postgraduate education*

STATE REGULATION OF COMPETITIVENESS OF HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Проблема конкурентоспроможності вимагає від менеджменту ВНЗ вибору науково обґрунтованої мети та розробки на її основі стратегії розвитку. Важливим питанням будь-якої управлінської діяльності є результативність використання потенційних можливостей, а також розширення наявного потенціалу. Це визначає і якість освітньої послуги. В даний час вітчизняну вищу освіту можна представити як єдину систему, рівні якої мають безліч прямих і зворотних зв'язків. Ця управлінська система потребує постійного удосконалення, що пов'язано не тільки з необхідністю ефективного розподілу ресурсів, але і з важливістю зміцнення позицій на світовому ринку освітніх послуг. В Україні поступово створюються умови для переходу на модель управління освітнім процесом з обмеженим державним контролем – упроваджуються державні стандарти освіти, затверджено всі складові галузевих стандартів освіти, встановлено норми і організації навчального процесу тощо.

The problem of competitiveness requires from management the higher educational institutions of choice scientifically sound objectives and developments based on it strategy development. An important issue of any management activity is the effectiveness of the use of potential opportunities, and expanding existing capacity. It determines the quality of educational services. Currently domestic higher education can be represented as a single system, the levels of which have many forward and backward linkages. This management system requires continuous improvement, which is associated not only with the need for efficient resource allocation, but also the importance of strengthening positions in the global market of educational services. In Ukraine are gradually created the conditions for the transition to a model of management of educational process with limited state control – implemented state standards of education, approved all the components industry standards of education, determines the standards and organization of the educational process.

Ключові слова: державне управління, конкурентоспроможність, вищий навчальний заклад, якість освіти, управління.

Keywords: public administration, competitiveness, higher education institution, quality of education, management.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни, що відбуваються в Українській та світовій економіці, свідчать про формування її нової конструкції, що відповідає принципам глобалізації. Прагнення господарюючих суб'єктів до високих конкурентних позицій на різних ринках є свідченням про зростання значимості людського капіталу в цілому, а також про зростання вимог до освітнього рівня конкретного працівника. Спираючись на закони економічного розвитку, можна відзначити, що сьогодні спостерігається підвищення вимог до ринку освітніх послуг, особливо - в галузі вищої освіти. Важливість вирішення економічного завдання, пов'язаного із забезпеченням якості освіти, пояснюється не тільки тим, що в подальшому це впливає на функціонування усієї економічної системи, але й тим, що освіта потребує використання економічних ресурсів у все зростаючому обсязі.

Про ефективність освітнього процесу у сфері вищої освіти можна судити по співвідношенню між витратами і результатами, а також за рівнем конкурентоспроможності ВНЗ. Це формує нові вимоги до управління системою вищої освіти, яке може бути поділене на державне управління і управління ВНЗ. Поділ цей досить умовний. В даний час вітчизняну вищу освіту можна представити як єдину систему, рівні якої мають безліч прямих і зворотних зв'язків. Ця управлінська система потребує постійного удосконалення, що пов'язане не тільки з необхідністю ефективного розподілу ресурсів, але і з важливістю зміцнення позицій на світовому ринку освітніх послуг [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам конкуренції і конкурентоспроможності системи вищої освіти в умовах глобалізації присвячені дослідження таких вчених, як Гринспан А., Гулаті М., Грязнова А. Р., Даннінга Дж., Каплински Р., Маршала А., Марголіна А. М., Міллера М., Мотишина М. С., Нонаки В., Оліна Б., Портера М., Рікардо Д., Ростой У., Сміта А., Такеучи Х., Фатхутдінова Р. А., Харламова А. В. та ін.

Метою статті є висвітлити основні аспекти забезпечення конкурентоспроможності ВНЗ України в контексті державного управління.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи загальну тенденцію прагнення молоді до здобуття вищої освіти, а також соціальні аспекти підвищення соціального професійного статусу, особливо актуальною є інтеграція вищої професійної освіти до загально прийнятих європейських стандартів. На основі саме такого підходу ВНЗ зможуть сформувати власну стратегію розвитку з урахуванням потреб споживачів ринку освітніх послуг і ринку праці. Вищі навчальні заклади повинні знати потреби абітурієнтів, держави, роботодавців і відповідно до цього шукати власну нішу на ринку праці не тільки для фахівців, які готуються за державним замовленням, а й для студентів, що навчаються на контрактній основі. Їхнє працевлаштування повинно стати одним з пріоритетів і показників ВНЗ.

За європейською шкалою оцінки роботи вишів можна виділити декілька варіантів встановлення критеріїв оцінки їх престижу. Оцінка якості роботи вузів відбувається за допомогою комбінації практичних і академічних показників. До найбільш вагомих із них належать такі:

- зростання матеріального статку (зарплати) випускників;
- кар'єрне зростання;

- зростання компаній, в яких працюють випускники;
- рівень попиту бізнесу на випускників;
- глобалізація діяльності і міжнародне визнання навчальних програм;
- академічна кваліфікованість (наукові ступені) і активність викладачів (дослідження, публікації);
- відповідність навчальних планів і програм мінливій практиці і вимогам сучасного бізнесу [4].

Проблема конкурентоспроможності вимагає від менеджменту ВНЗ вибору науково обґрунтованої мети та розробки на її основі стратегії розвитку. При формуванні мети слід враховувати не лише бажання, а й можливості, як реальні, так і потенційні, а також рівень конкуренції між різними ВНЗ (особливо – по місцю розташування і складу освітніх програм).

Оскільки потенціал будь-якого господарюючого суб'єкта складається з безлічі елементів і підсистем, всі їх можна ранжувати за значимістю. Для ВНЗ основною складовою є кадри і система їх відтворення: система підготовки кадрів (насамперед - аспірантура), підвищення рівня педагогічної майстерності (школа молодих викладачів, майстер-класи), система розробки і вдосконалення нових програм і освітніх курсів, удосконалення прийомів і методів викладання. Відмінністю ВНЗ від будь-якого іншого ринкового суб'єкта є те, що до його потенціалу можна також віднести атмосферу, яка склалася у ньому, характер взаємозв'язку між педагогічними колективами, кафедрами, деканатами, ступінь наукової діяльності викладачів і студентів.

Важливим питанням будь-якої управлінської діяльності є результативність використання потенційних можливостей, а також розширення наявного потенціалу. Це визначає і якість освітньої послуги, параметри оцінки якої, в додаток до загальноприйнятих, пропонуємо розширити за рахунок таких складових:

- репутація ВНЗ і реалізованих ним освітніх програм;
- наявність ділових зв'язків ВНЗ з іншими (національними і закордонними), а також їхня репутація;
- транспортна доступність його навчальних корпусів;
- престиж здобутої у закладі освіти;
- зовнішній вигляд будівель, де розташовується ВНЗ;
- оснащення ВНЗ навчальним та іншим обладнанням, що впливають на процес отримання теоретичних знань і практичних навиків, а також можливість використання сучасних інформаційних технологій;
- ступінь задоволеності (комфортності) спілкування студентів з професорсько-викладацьким складом;
- морально-психологічний клімат у колективі студентів;
- можливість отримання освіти за другою (додатковою) спеці-спеціальністю/напрямком;
- наявність у професорсько-викладацького складу практичного досвіду та роботи/досягнень в галузі викладаючої дисципліни;
- наявність ділових зв'язків навчального закладу з роботодавцями (особливо відомими в тій галузі, до якої відносяться програми підготовки у ВНЗ).

Перераховані вище складові слід розглядати в якості завдань, які ставляться перед сучасною системою управління, орієнтованою на підвищення конкурентоспроможності ВНЗ і побудову механізму управління [3].

На вироблення механізму дієвого державного контролю якості вищої освіти звертає увагу А. Павленко, який зазначає про необхідність введення в дію «регуляторних механізмів та механізмів забезпечення якості, що сприяють доступу і створюють умови для завершення навчання, необхідно запровадити для сектора вищої освіти в цілому. Критерії якості мають відображати загальні цілі вищої освіти, зокрема виховання у студентів критичного мислення та здатності до навчання впродовж життя» [2].

В Україні поступово створюються умови для переходу на модель управління освітнім процесом з обмеженим державним контролем – упроваджуються державні стандарти освіти, затверджено всі складові галузевих стандартів освіти, встановлено норми і організації навчального процесу тощо. Треба відмітити, що Міністерству освіти і науки України (МОН України) необхідно прискорити розробку і впровадження повного комплексу державних і галузевих стандартів освіти [1].

Висновки. Вищим навчальним закладам з метою підвищення якості освітніх послуг на основі кращого українського та міжнародного досвіду необхідно впровадити систему самооцінки, розробити програму управління якістю освіти; запровадити систему внутрішнього аудиту якості освіти. Отже, керівництву ВНЗ вкрай важливо розробити заходи щодо узгодження бачення цілей та поточної діяльності навчальних закладів. Необхідно запровадити програми з бізнесовими структурами, розробити спільні – як вітчизняні, так і міжнародні – проекти програм, навчальних планів, видавничих планів, досліджень. Керівництво ВНЗ повинно також подбати про розвиток викладацького складу та його забезпечення відповідно до вимог нової громадської акредитації; забезпечити участь викладачів у діяльності Асоціації в Україні (експерти, особи, які приймають рішення); удосконалити процеси керівництва на основі критеріїв якості. Вистояти в конкурентній боротьбі на європейському ринку послуг у сфері вищої освіти навчальні заклади України не зможуть без запровадження менеджменту якості, відповідно до міжнародних стандартів ISO серії 9000 [5].

Список літератури.

1. Балабанова Л. В. Управление конкурентоспособностью предприятия на основе маркетинга : монография / Л. В. Балабанова, А. В. Кривенко. – Донецк : ДонГУЭТ им. М. Туган-Барановского, 2004. – 147 с.
2. Вища освіта: шляхи розвитку та забезпечення якості. – К. : КНЕУ, 2010. – 160 с.
3. Осипова Ю.А. Управление конкурентоспособностью ВУЗа на рынке образовательных услуг: автореф. дис. на соискание уч. степени к.э.н: спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством»/ Ю.А. Осипова. — Санкт-Петербург, 2013. — 19с.
4. Управління конкурентоспроможністю підприємства : навч. посіб. / [М. Клименко, О. Дуброва, Д. Барабась та ін.]. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
5. Фатхутдинов Р. А. Управление конкурентоспособностью вуза / Р. А. Фатхутдинов // Высш. образование в России. – 2006. – № 9. – С. 37–38.

References.

1. Balabanova, L. V. (2004), *Management of competitiveness of the enterprise on the basis of marketing*, Donetsk, Ukraine.
2. *The higher education: path to development and quality assurance (2010)*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Osipova, Y. A. (2013), *Management of competitiveness of the higher educational institution in the market of educational services*, St. Petersburg, Russia.
4. Klimentko, M., Dubrova, A., Barabas, D. and others (2006), *Management of competitiveness of the enterprise*, KNEU, Kyiv, Ukraine.
5. Fatkhutdinov, R. A. (2006), “*Management of competitiveness of the University*”, The high. education in Russia, no. 9, pp. 37-38.

Стаття надійшла до редакції 19.05.2015 р.